

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Валерія Біла**, 1998 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2022 році Київський національний університет культури і мистецтв за спеціальністю «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», працює викладачем кафедри операторської майстерності та фотомистецтва в Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Культурологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «19» грудня 2025 року № 180-о, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради: **Ганна Чміль**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри режисури кіно і телебачення Київського національного університету культури і мистецтв.

Рецензентів:

Ірина Гавран, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри тележурналістики та майстерності актора Київського національного університету культури і мистецтв;

Михайло Барнич, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри тележурналістики та майстерності актора Київського національного університету культури і мистецтв.

Офіційних опонентів:

Катерина Станіславська, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музичного виховання Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого;

Олександр Безручко, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри кіно-, телемистецтва Приватного вищого навчального закладу «Київський університет культури»,

на засіданні «04» лютого 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» **Валерії Білій** на підставі публічного захисту дисертації «Еволюція сюрреалізму у візуальній культурі: естетичні практики та технологічні трансформації» за спеціальністю 034 «Культурологія».

Дисертацію виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: **Марина Пашкевич**, кандидат культурології, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри івент-менеджменту та індустрії дозвілля.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами). У дисертації *уперше*:

– комплексно проаналізовано еволюцію сюрреалізму у візуальній культурі кінця ХХ – першої чверті ХХІ ст. із залученням матеріалу фотографії, кінематографа, музичних відеокліпів, рекламної продукції та цифрового контенту соціальних медіа, що дало змогу виявити спільні естетичні засади та механізми адаптації сюрреалістичних стратегій у різних медіаформах;

– обґрунтовано та введено до наукового обігу узагальнену типологію сучасних напрямів візуального сюрреалізму – неосюрреалізму, масюрреалізму та попсюрреалізму – із визначенням їхніх концептуальних ознак, естетичних принципів, медіаспецифіки та характерних візуально-нарративних стратегій;

– запропоновано періодизацію розвитку сюрреалістичних практик аудіовізуальної культури 1920–2020-х рр., яка охоплює етапи класичного сюрреалізму, неосюрреалістичні трансформації доби постмодерну та формування цифрових модифікацій сюрреалізму в соціальних медіа;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження сюрреалізму у візуальній культурі, зокрема уточнено зміст понять «неосюрреалізм», «масюрреалізм» і «попсюрреалізм» з урахуванням їх філософських, естетичних і технологічних характеристик;

– підходи до аналізу сюрреалістичної фотографії та кінематографа, що враховують специфіку репрезентації урбаністичного простору, гібридизацію візуальних технік, вплив цифрових інструментів, а також поєднання

елементів класичного сюрреалізму з постмодерністською та цифровою естетикою;

отримало подальший розвиток:

– дослідження рецепції сюрреалізму в сучасній візуальній культурі, зокрема визначено механізми сприйняття та інтерпретації сюрреалістичних образів у цифровому середовищі, їх роль у формуванні нових моделей візуального досвіду, ідентичності рефлексії та медійного наративу;

– характеристика впливу цифрових технологій на трансформацію сюрреалістичної естетики, що проявляється у візуальній мові соціальних медіа, техніках цифрового монтажу, маніпуляцій із зображенням та синтезі фотографії, дизайну й медіа-арту.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 5 праць апробаційного характеру:

1. Бондар В. І. Сюрреалістичні тенденції сучасної аудіовізуальної культури: кінематографічний аспект. *Культурологічний альманах*. 2025. Вип. 1. С. 277–282. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.1.31>

2. Біла В. І. Особливості фотографічного сюрреалізму: історична ретроспектива. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2025. № 2. С. 89–93. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338909>

3. Біла В. І. Массюрреалізм в аудіовізуальній культурі кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття. *Культурологічний альманах*. 2025. № 3. С. 272–277. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.33>

4. Бондар В. І. Колаж у фотографії. *Мистецтвознавство. Культурологія. Медіапедагогіка* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 18 жовт. 2023 р. Київ, 2023. Ч. I. С. 32–34.

5. Бондар В. І. Композит нової ідентичності: концептуальні портрети у фотографії. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : тези доп. VII Міжнар. наук.-практ. конф, м. Київ, 27–28 берез. 2025 р. Київ, 2025. Ч. 1. С. 166–168.

6. Біла В. І. Специфіка попсюрреалізму як синтезу низької і високої культури: історична ретроспектива. *Multidisciplinary approaches in science, technology and culture* : Proceedings of the International scientific and practical conference, Oxford, September 5–7, 2025. Oxford, 2025. P. 9–12.

7. Біла В. І. Цифровий сюрреалізм в мультимедійному контенті соціальних медіа. *Future of science: innovations and perspectives* : 11th International scientific and practical conference, Stockholm, September 8–10, 2025. Stockholm, 2025. P. 130–134.

8. Біла В. І. Формування аудіовізуального неосюрреалізму в просторі постмодерністської культури. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : IX Всеукр. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів, м. Київ, 6 листоп. 2025 р. Київ, 2025. С. 43–48.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Ганна Чміль, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри режисури кіно і телебачення. Оцінка позитивна, без зауважень.

Ірина Гавран, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри тележурналістики та майстерності актора. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертації простежується недостатньо розгорнутий аналіз українського матеріалу першої чверті ХХІ століття, що створює відчуття пріоритетного фокусування на закордонних візуальних практиках.

2. Об'єднання фешн-фотографії, реклами, музичних відеокліпів і цифрового арту в одну групу медіаформ сюрреалізму видається занадто широким узагальненням і потребує чіткішого обґрунтування критеріїв такого групування.

Михайло Барнич, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри тележурналістики та майстерності актора. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Запропонована в роботі періодизація еволюції сюрреалізму має лінійний характер, що може не повною мірою враховувати паралельний розвиток окремих локальних традицій.

2. Етичний аспект алгоритмічного виробництва візуальних образів показаний недостатньо, що створює відчуття незавершеності цього важливого теоретичного блоку.

Катерина Станіславська, доктор мистецтвознавства, професор, Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого, професор кафедри музичного виховання. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. На с. 42 авторка пише: «Символізм, який є відображенням сюрреалізму, базується на ідеї інтерпретації реальності в межах художнього сприйняття» (курсив мій. – К. С.). Чи завжди сюрреалістична візуальність є символічною?

2. Міркуючи щодо місії митця-сюрреаліста, п. Валерія пише: «Призначення сюрреалізму полягає в критичному розгляді понять реальності та нереальності, розуму та ірраціональності... » (с. 63). Формулювання «призначення полягає в критичному розгляді» щодо мистецтва загалом і сюрреалізму зокрема видається мені дещо імперативним і проблематичним. Воно приписує сюрреалізму чітко окреслену, раціонально сформульовану мету, тоді як сам цей художній рух принципово спрямований на підірив ідей наперед заданих цілей та однозначних смислів. Говорити про «призначення сюрреалізму як про критичний розгляд» означає раціоналізувати явище, що свідомо працює проти раціоналізації. На мій погляд, коректніше розглядати сюрреалізм як поле художніх стратегій і досвідів, у межах яких критичний ефект може виникати, але не як наперед визначена мета, а як побічний результат зіткнення образів, психічних процесів і культурних контекстів.

3. Одним із принципів сюрреалістичної естетики дисертантка називає «специфічний гумор» (с. 91). Декілька коротких запитань щодо цього. Чи можна говорити про внутрішню типологію сюрреалістичного гумору (чорний, абсурдний, іронічний, гротесковий тощо)? Чи можна говорити про сюрреалістичний гумор як форму елітарного коду, зрозумілого лише підготовленому реципієнту? Чи не маскує гумор у сюрреалізмі травматичний досвід епохи? У цих запитаннях уже «миготять» певні відповіді, і так, про гумор у сюрреалізмі можна написати окреме дослідження, проте цікаво почути стислу думку Валерії Ігорівни щодо цього.

Олександр Безручко, доктор мистецтвознавства, професор, Приватний вищий навчальний заклад «Київський університет культури», завідувач кафедри кіно-, телемистецтва. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Інваріанти сюрреалістичного образу подані як структурні принципи, однак у роботі вони не сформульовані у вигляді чіткої систематизованої класифікації, що ускладнює їхнє практичне застосування.

2. У дослідженні відчутно превалює технологічна логіка еволюції візуальних медіа, що може недооцінювати зворотний вплив аудиторії на формування сучасних образів.

3. Залучення великого масиву медіапродукції створює ризик кількісного домінування над поглибленим аналізом окремих зразків.

4. Визначення штучного інтелекту як учасника процесу співтворення потребує глибшого теоретичного обґрунтування з огляду на відсутність у нього інтенційності в класичному розумінні.

Результати відкритого голосування:

«За» п'ять членів ради,

«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Валерії Білій** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 034 «Культурологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Ганна ЧМІЛЬ